

SWV Utrecht PO
geed voor elkaar

Diete de Vos

Prof. Fritz Redlschool

Marieke van Eldert

Doorstart Leren van Gedrag Utrecht 2023

Het kennisplatform
verbindt onderwijs
en onderzoek rond
het thema: omgaan
met gedrag

Als we dezelfde
vraag hebben,
waarom
zoeken
we dan alleen?

Het onderwerp van vandaag

Van traumasensitief lesgeven tot een traumasensitief
klimaat in de school

Wendy Nelen

Senior Onderzoeker Praktikon

15 maart 2022

leren van gedrag

leren van gedrag

Voor kinderen met trauma kunnen mensen jachtluipaarden zijn.

leren van gedrag

Wat staat er op het programma?

- Trauma, uitleg en data
- Het brein en stress
- Ervaren
- Wat kan je in de klas
- Implementatie TSO
- Verwerken

Ingrijpende gebeurtenissen (ACEs)

wie kan voorbeelden noemen?

- Ouder(s) ernstig/ongeneeslijk ziek of overleden;
- Geweld tussen de ouders (of van ex-partner bij bijv. vechtscheiding);
- Alcoholmisbruik van de ouder(s);
- Drugsgebruik van de ouder(s);
- Psychiatrische aandoening ouder(s);
- Ouder(s) in gevangenis gezeten;
- Depressie of zelfmoord(poging(en)) van huisgenoot;
- Bedreiging met een mes of vuurwapen
- **Toegevoegd: uithuisplaatsing, oorlogservaringen, armoede, ongeluk, pesten, discriminatie.**

Ingrijpende gebeurtenissen (ACEs)

Hoeveel ACE's hebben jullie leerlingen gemiddeld meegemaakt?

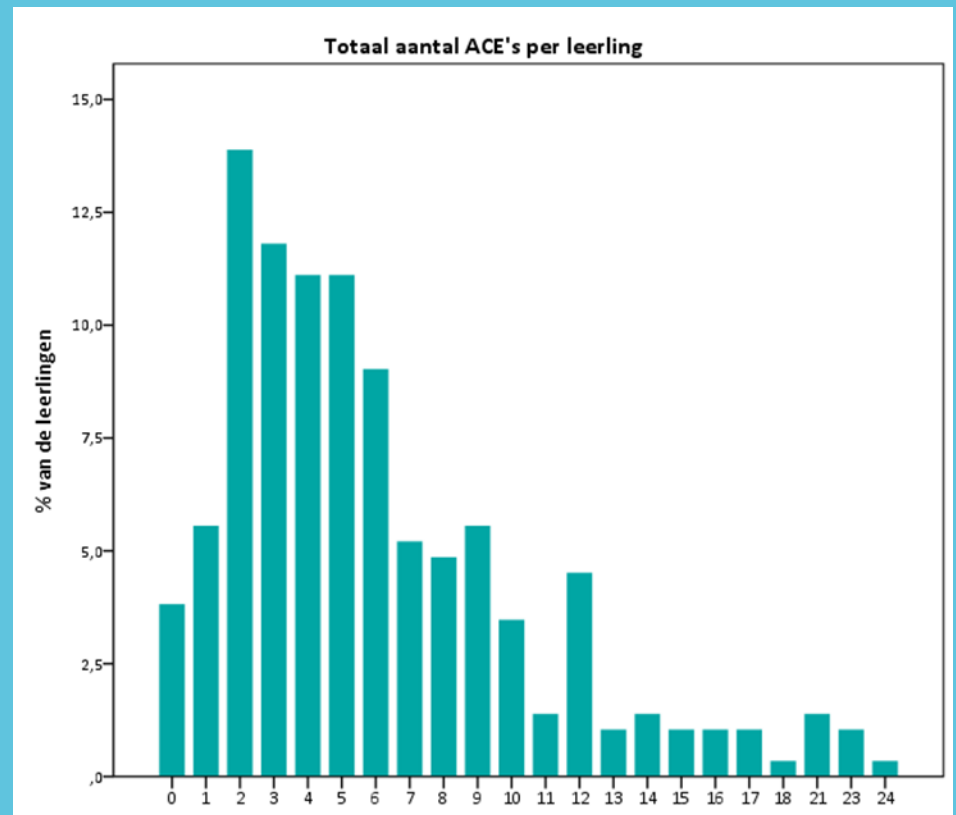
Wat zijn de meest voorkomende ACE's bij jullie leerlingen?

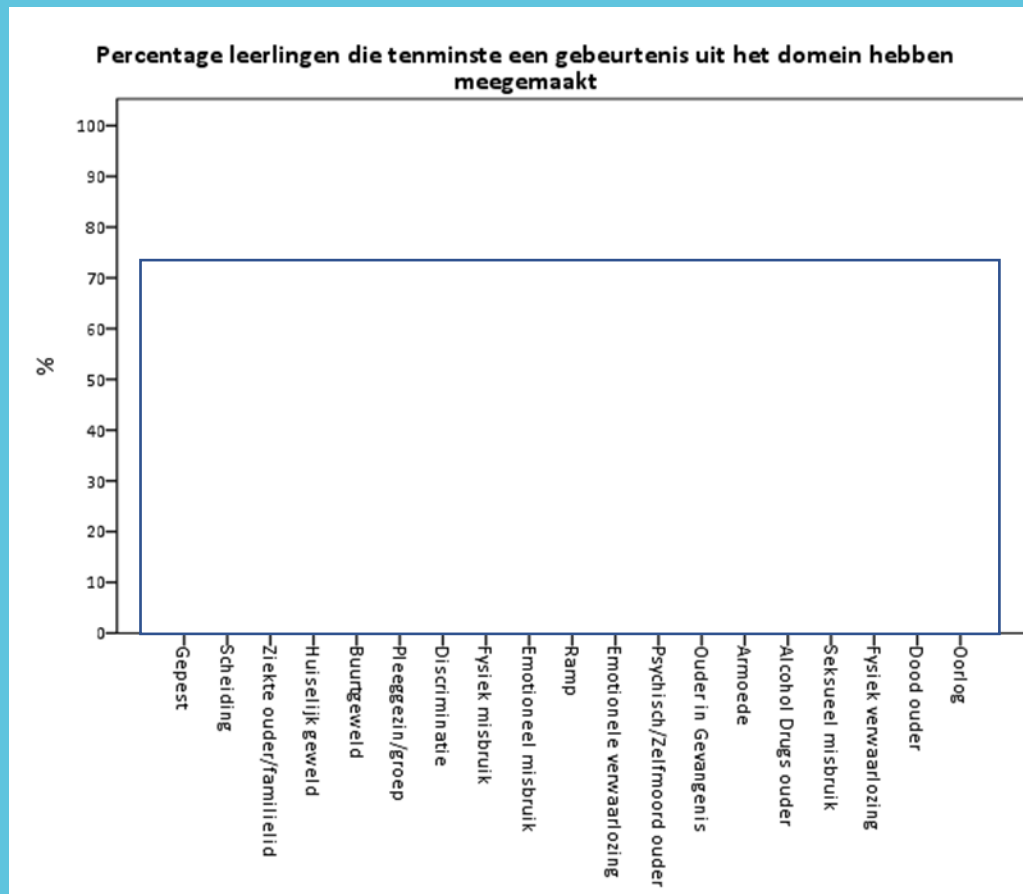
Aantal ACEs per leerling

- In totaal 30 ACEs uitgevraagd
 - 19 domeinen
- **Gemiddeld 6 ACEs per leerling**
 - Regulier gem. 3
 - Speciaal gem. 7
- Minimaal 0 ACE, maximaal 24

Type Onderwijs	Aantal deelnemende leerlingen	Percentage
Regulier	64	22,2
Speciaal	224	77,8
Totaal	288	100,0

Voorkomende ACEs

Trauma en ingrijpende gebeurtenissen

- (Psycho)trauma is een overkoepelend begrip voor de negatieve impact van ingrijpende gebeurtenissen op de ontwikkeling.
- Een traumatische ervaring
 - hangt samen met de *bedreiging van het leven* of de *fysieke integriteit* van een kind of iemand die belangrijk is voor dat kind;
 - veroorzaakt een *overweldigend* gevoel van angst, hulpeloosheid en onmacht;
 - heeft *intense fysieke effecten*.

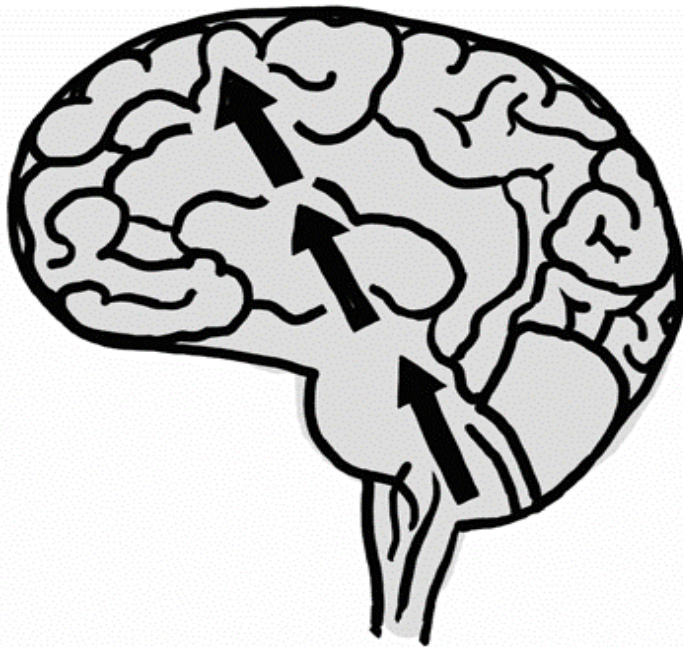
leren van gedrag

Factoren die het risico op trauma vergroten

- meemaken van ingrijpende gebeurtenis(sen) op **jonge leeftijd**;
- **slachtoffer** of **getuige** zijn van **geweld tussen mensen**;
- **verlies** van een **gehechtheidspersoon**;
- **gebrek** aan **sociale steun**

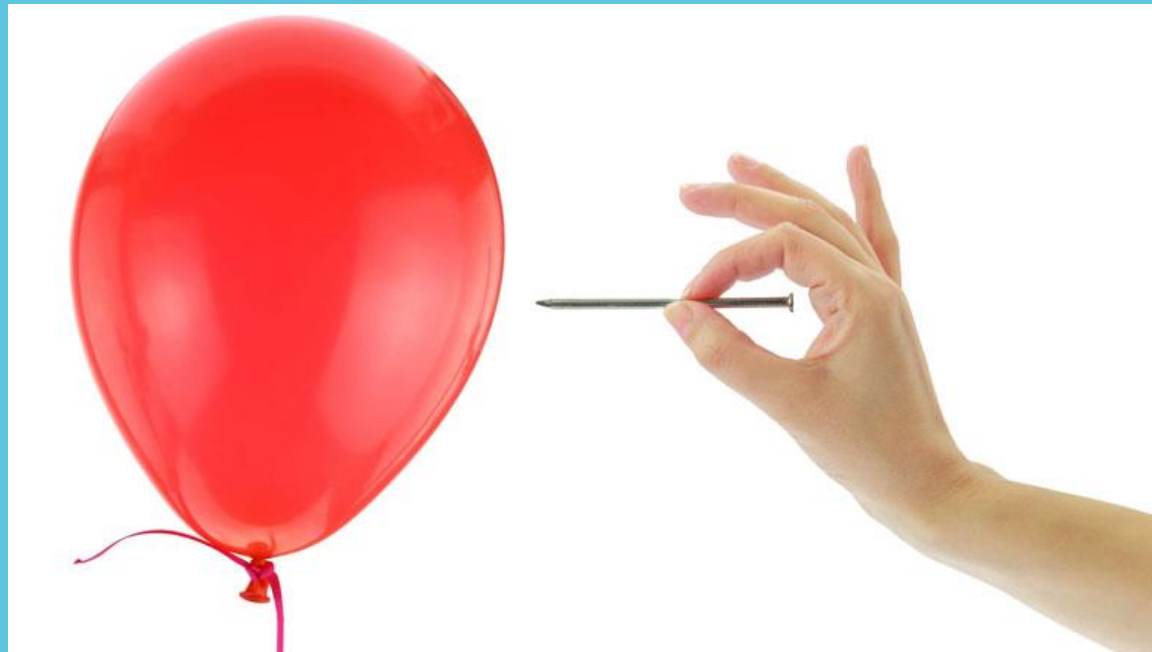

Andere ervaringen vormen een ander brein

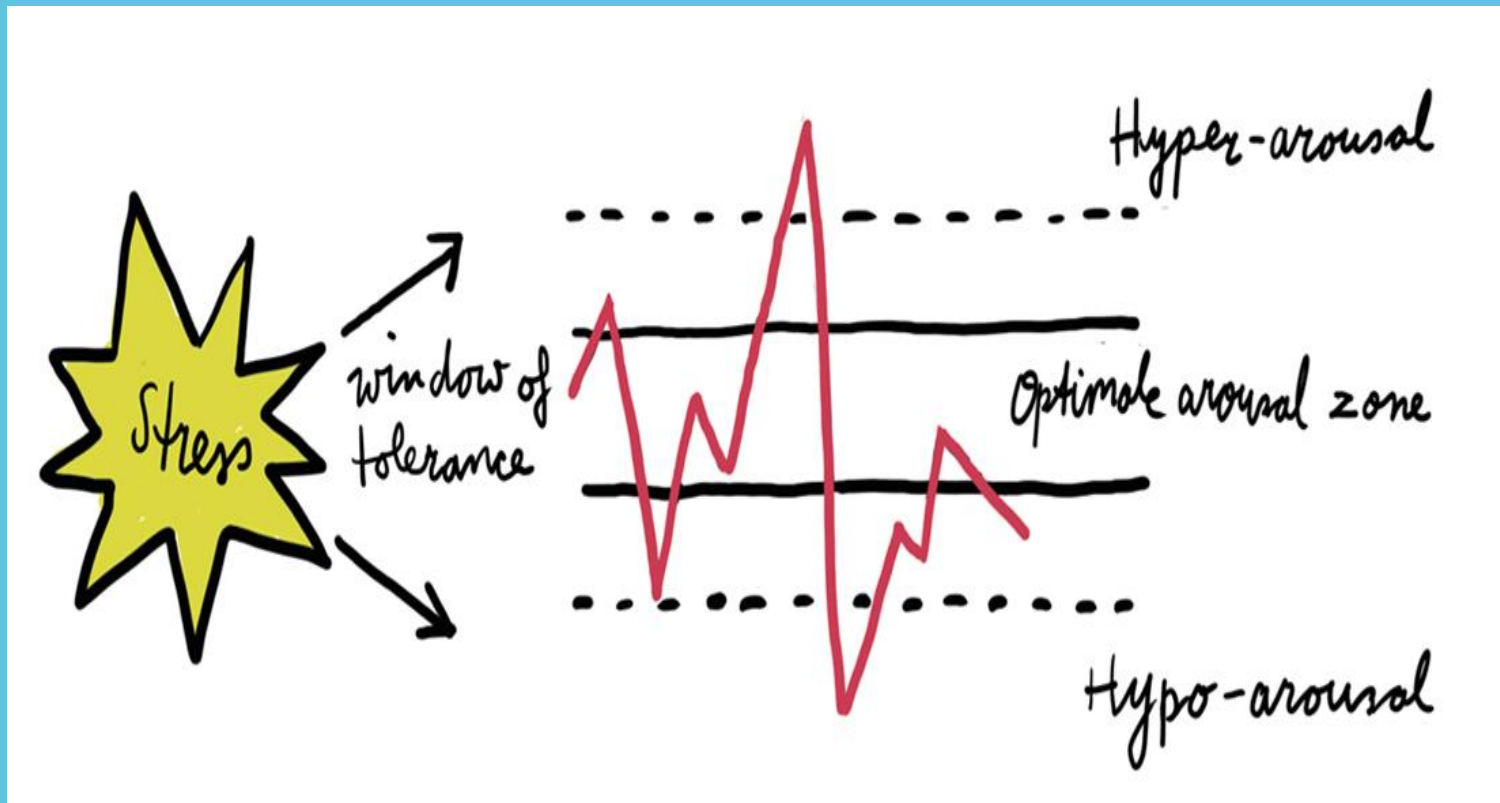

Amygdala

Ervaren!

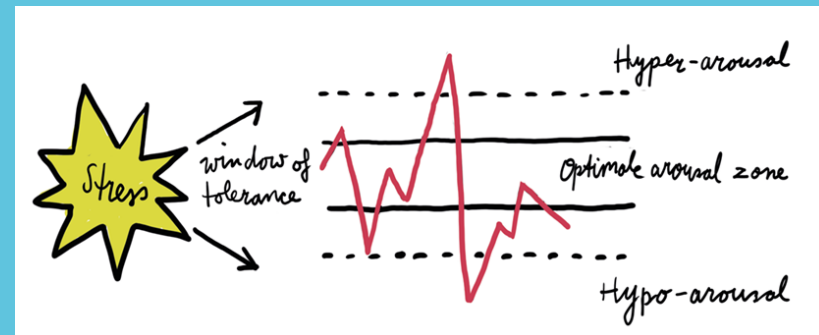
leren van gedrag

Wat kun je als leerkracht doen?

Focussen op **verminderen van stress** en **vergroten van veerkracht**:

- Zelf kalm blijven
- Betrouwbaar en voorspelbaar zijn
- bewust zijn van jouw non-verbale communicatie
- Connectie voor de correctie!
- Keuzes geven (controle bij de leerling laten)
- Time in versus time out
- Gedragsalternatieven aanreiken
- Versterken van zelfregulatie
- Trainen executieve functies
- Zet de talenten in van de IIn
- Laat de IIn aansluiten bij een groep
- Mindfulness/ontspanningsoefeningen

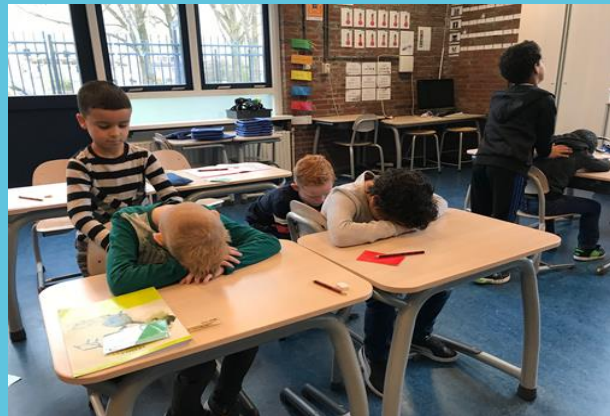

leren van gedrag

Onzichtbare koffer

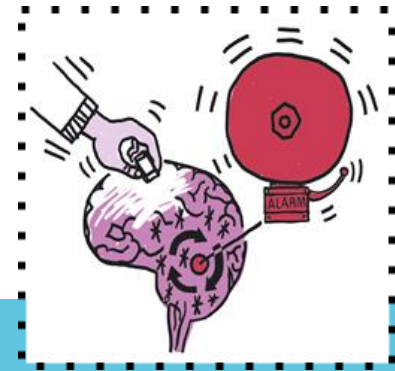

Oefenen met stressregulatie

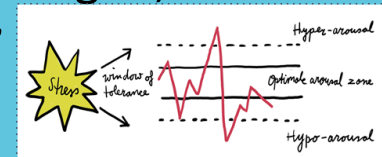
Steunplan

<p><i>Als ik boos ben kan ik .. een paar keer diep ademhalen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben ... kan ik tot 10 tellen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik water drinken</i></p>
<p><i>Als ik boos ben..... kan ik naar mijn rustplek gaan en iets uit mijn bakje doen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik gaan opruimen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik gaan tekenen in mijn tekenboek</i></p>
<p><i>Als ik boos ben..... kan ik er over schrijven</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben kan ik een liedje zingen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben.... kan ik mijn hulpzin denken</i></p>
<p><i>Als ik boos ben.... kan ik weglopen</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik aan een fijn plekje denken</i></p> 	<p><i>Als ik boos ben..... kan ik even bewegen</i></p>

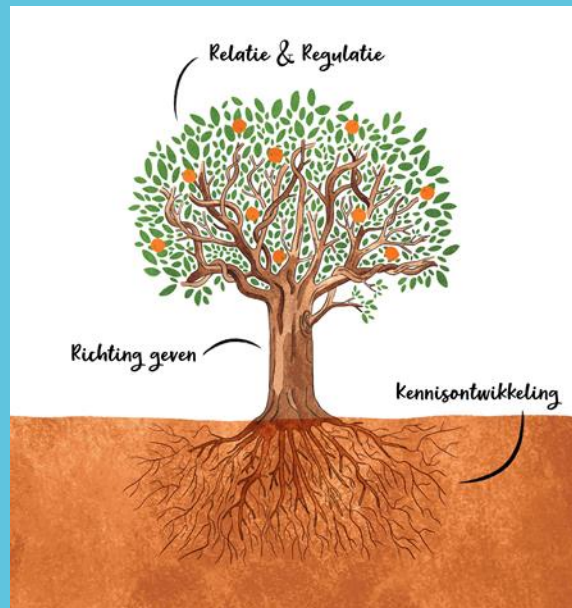

Gevolgen van trauma op school

- Internaliserende en/of externaliserende gedragsproblemen van leerlingen;
- Verhoogde waakzaamheid en stressniveau → snel 'uit het raampje'
- Regulatieproblemen
- Minder goed tot leren en ontwikkelen komen; leerproblemen / achterstanden
- Handelingsverlegenheid bij het schoolpersoneel
- Gevoelens van uitputting, verwarring, frustratie, onmacht en onderwaardering bij netwerk van de leerling (ouders, leerkracht, opvang, hulpverlening)

Traumasesensitief Onderwijs

Herstel is mogelijk en vindt voor 80% van de leerlingen plaats in het gewone leven: noodzaak voor ondersteunende positieve omgeving

leren van gedrag

Een traumasensitief onderwijsklimaat

Traumasesensitief Onderwijs: waarom onderzoek?

Missie consortium TSO

Wetenschappelijk onderzoek naar de implementatie en effecten Traumasensitief Onderwijs is nog beperkt. Wat nog gemist wordt:

- Een vertaling van de uitgangspunten van TSO naar de dagelijkse praktijk van scholen. Wat is bekend uit de literatuur en praktijk over het succesvol implementeren van TSO in de praktijk?
 - Implementatiehandboek
- Een onderbouwing van de meerwaarde van TSO. Er is steeds meer praktijkervaring, maar dit is onvoldoende onderbouwd met gedegen wetenschappelijk onderzoek naar het effect. Wat is het *effect* van TSO op leerkrachten en leerlingen?

Implementatiefases

1. Verkennen
 - haalbaarheid & noodzaak
2. Voorbereiden
 - Implementatie aanjagen
 - Open & geschikte omgeving creëren
 - Competentie – Organisatie-inrichting – Leiderschapssteun
3. Uitvoeren
 - Stapsgewijs vormgeven
 - Verbinden aan andere ontwikkelpunten
4. Borgen
 - Volledig integreren in dagelijkse praktijk
 - Monitoren – Evalueren – Aanpassen

**STILSTAAN
BIJ JE
HANDELEN
IS
VOORUITGANG**

Loesje

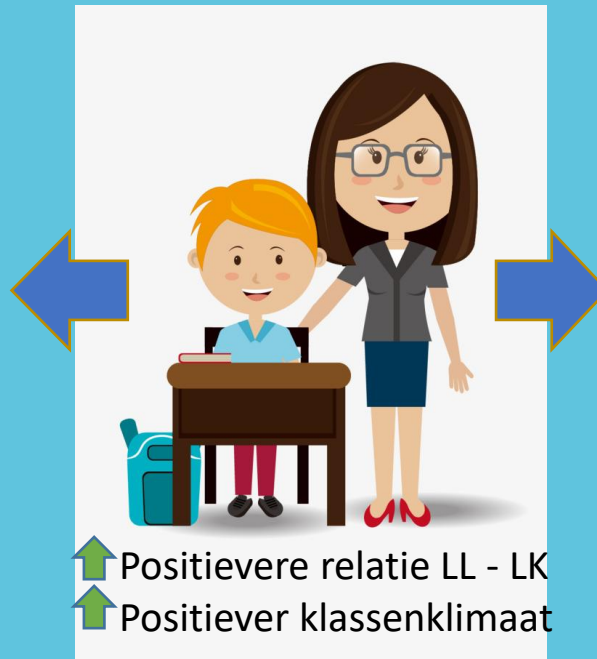
Implementatie van TSO

En wat levert dat dan op?

Een goed geïmplementeerd Traumasensitief Onderwijsklimaat zou zich moeten vertalen in:

- ↓ Minder traumaklachten
- ↑ Meer veerkracht
- ↑ Beter cognitief en gedragsmatig functioneren

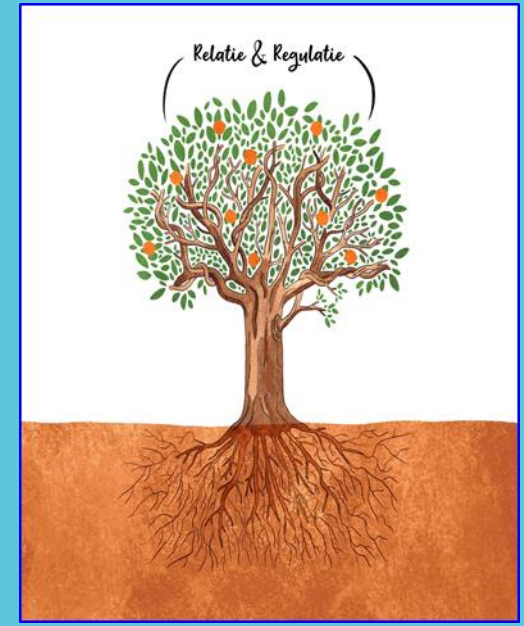
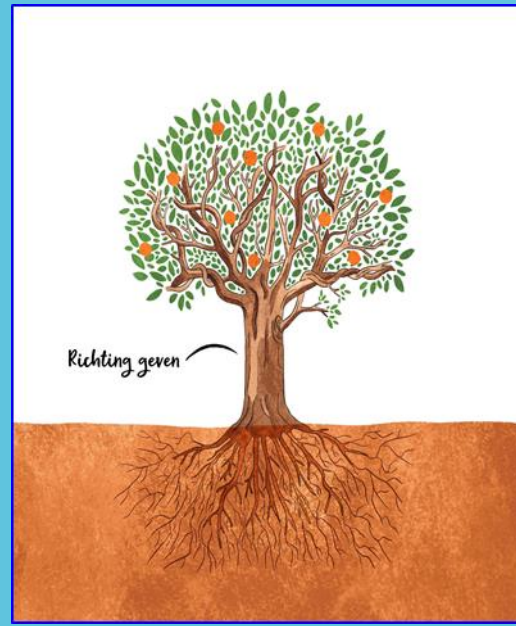
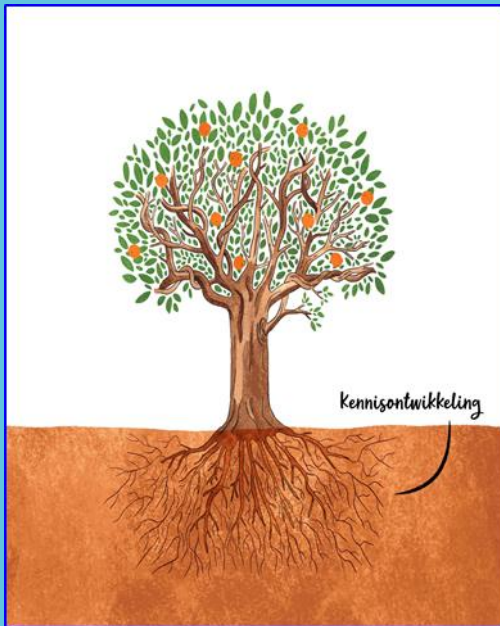

- ↑ Kennis van trauma
- ↑ Competentiebeleving

- ↑ Positievare relatie LL - LK
- ↑ Positiever klassenklimaat

↑ Positieve leeropbrengsten

Ontwikkelmodel TSO

In gesprek met elkaar

Groeilaag 1 **kennisontwikkeling**

Accent: **gedeelde taal en kennis**

Groeilaag 2 **richting geven aan een TSO klimaat**

Accent: **personeelsbeleid**

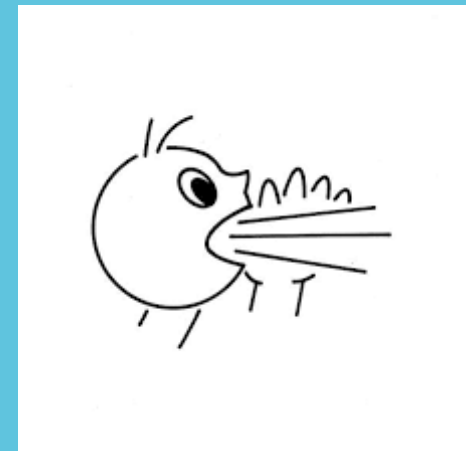
Groeilaag 3A **relaties bouwen**

Accent: **relaties met leerlingen**

Groeilaag 3B **regulatie bevorderen**

Accent: **omgang met stress en ontspanning**

Terugkoppeling

Op zoek naar betrouwbare informatie?

www.traumasensitiefonderwijs.com

nro.nl/resultaten/kennisportal-onderwijs

www.praktikon.nl

